

Δημιουργία κινήτρων μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Καραδημητρίου Κωνσταντίνος

Επίκουρος Καθηγητής Παιδαγωγικής και Εφαρμογών για την Τυπική και Άτυπη Εκπαίδευση

Εισαγωγή

- Η παρουσίαση αφορά το θέμα της δημιουργίας κινήτρων μάθησης στους φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Όλοι γνωρίζουμε ως εκπαιδευτικοί, τουλάχιστον εμπειρικά, ότι η δημιουργία κινήτρων μάθησης συνδέεται με την **αποτελεσματική διδασκαλία**.

Πηγή εικόνας: <https://www.smart-en-up.com/blog/2020/4/26/self-motivating-under-quarantine>

Επιπλέον, τα ακαδημαϊκά κίνητρα των φοιτητών συσχετίζονται με την επίδοση, τις επαγγελματικές τους αναζητήσεις, την ακαδημαϊκή ανεντιμότητα, κ.α. (Fong, 2022α).

- Ακαδημαϊκή ανεντιμότητα: π.χ. η αντιγραφή στις εξετάσεις ή σε εργασίες, η ανάθεση συγγραφής εργασίας σε κάποιον τρίτο κ.τ.ό.

Στόχοι

- Να προσδιορίσουμε τον όρο «κίνητρα», να διακρίνουμε τα είδη τους, να γνωρίσουμε την προέλευσή τους και να περιγράψουμε τη σχέση τους με τη μάθηση.
- Να αναγνωρίσουμε παράγοντες, οι οποίοι μπορούν να επηρεάζουν τα κίνητρα των φοιτητών για μάθηση ώστε να τους αξιοποιούμε προς όφελος της διδασκαλίας.
- Να αντιληφθούμε ποιες συμπεριφορές του διδάσκοντα ενισχύουν τα κίνητρα των φοιτητών για μάθηση ώστε να τις υιοθετήσουμε ως διδάσκοντες.

Εικόνα μέσα σε εικόνα

Βασικές εμπειρικές παραδοχές

- Μπορεί ένας εκπαιδευτικός να είναι ο μεγαλύτερος επιστήμονας και ο χειρότερος δάσκαλος
- Οι αδύνατοι μαθητές δεν είναι ανεπίδεκτοι μαθήσεως
- Ούτε δεν θέλουν να μάθουν - Συσσωρευμένες εμπειρίες αποτυχίας /κενά
- Δεν μας αρέσει να ασχολούμαστε με ό, τι δεν τα καταφέρνουμε

Αναπαραγωγή (k)

Μαίρη Ιωαννίδου Κουτσελίνη Καθηγήτρια Παιδαγωγικής Πανεπιστήμιο Κύπρου

Επιμορφωτική Τηλε-Διημερίδα: "Διαφοροποιημένη διδασκαλία & μάθηση: Πραγματικότητα, προοπτικές" -Η1

IT RDPSEA -IT ΠΔΕ Αττικής
5,44 χιλ. εγγεγραμμένοι

Εγγραφή

👍 178

💬

🔗 Κοινοποίηση

➕ Αποθήκευση

⋮

Η επανάληψη της ζωντανής συζήτησης δεν είναι διαθέσιμη για αυτό το βίντεο.

53:41

Το Ανατολικό Ζήτημα και ο Κρμαϊκός Πόλεμος | Από την...
Future Library
7 χιλ. προβολές · πριν από 5 έτη

1:18:39

Επιμορφωτική Τηλε-Διημερίδα: "Διαφοροποιημέν...
IT RDPSEA -IT ΠΔΕ Αττικής
6,3 χιλ. προβολές · Μεταδόθηκε...

3:01:20

Διαδικτυακή Εκδήλωση: "Επαγγελματική εξουθένωση...
IT RDPSEA -IT ΠΔΕ Αττικής
4,1 χιλ. προβολές · Μεταδόθηκε...
Νέο

48:11

Επιμορφωτική Τηλε-Διημερίδα: "Διαφοροποιημέν...
IT RDPSEA -IT ΠΔΕ Αττικής
3,7 χιλ. προβολές · Μεταδόθηκε...

2:38:23

Διαδικτυακή Επιμόρφωση: "Εκφοβισμός και έκφραση βί...
IT RDPSEA -IT ΠΔΕ Αττικής
28 χιλ. προβολές · Μεταδόθηκε...

να ανακεντρωθεί στο έργο που κάθε φορά επιτελεί
Τεχνικές μελέτης

Τεχνικές μελέτης. Πώς θα βοηθήσουμε το παιδί που...

- Ακούμε συχνά: Όταν κάποιος θέλει κάτι πολύ, κάνει τα πάντα για να το πετύχει...

- *Πώς θα κάνουμε τους φοιτητές να θέλουν να μάθουν όσα διδάσκουμε στο μάθημα και να κάνουν τα πάντα για να το πετύχουν αυτό;*

Πηγή εικόνας:<https://www.vecteezy.com/free-vector/bulb>

Τι εννοούμε με τον όρο «κίνητρα»;

- Ως κίνητρο (παρώθηση) ορίζεται μια εσωτερική διαδικασία που ενεργοποιεί, καθοδηγεί και συντηρεί τη συμπεριφορά στην πάροδο του χρόνου (Slavin, 2007: 397).

Σχέσεις ανάμεσα στα κίνητρα και τη μάθηση

- Τα **κίνητρα** αυξάνουν την ενέργεια και το επίπεδο δραστηριότητας του ατόμου. Σχετίζονται, ως εκ τούτου, με το αν το άτομο θα ασχοληθεί έντονα ή απρόθυμα με μια δραστηριότητα.
- Τα **κίνητρα** κατευθύνουν το άτομο σε στόχους. Ως εκ τούτου επιδρούν στις επιλογές τους και στα κριτήρια αξιολόγησης που θέτουν.
- Τα **κίνητρα** επιδρούν στην έναρξη δραστηριοτήτων από τα ίδια τα άτομα και στον βαθμό προσήλωσής τους σε αυτές.
- Τα **κίνητρα** επιδρούν στις στρατηγικές μάθησης και στις γνωστικές διεργασίες που χρησιμοποιούν τα άτομα (π.χ. να επικεντρώσουν την προσοχή τους και να εξασκηθούν σε κάτι, να ζητήσουν βοήθεια αν συναντήσουν δυσκολία κ.α.). (Elliott et al., 2008)

Σχέσεις ανάμεσα στα κίνητρα και τη μάθηση

- Σύμφωνα με τον Slavin (2007), **όταν υπάρχει κίνητρο για μάθηση ενεργοποιούνται ανώτερες γνωστικές διεργασίες σχετικά με το αντικείμενο της μάθησης και προκύπτει μεγαλύτερη αφομοίωση της γνώσης.**
- Το κίνητρο για μάθηση αφορά ποιοτικές, πρώτιστα, διαστάσεις της μελέτης: ένας φοιτητής χαρακτηρίζεται ότι έχει κίνητρα για μάθηση, όταν μελετά εις βάθος και στοχαστικά. (Woolfolk, 2007).

Πηγή εικόνας: <https://wearehmd.medium.com/rethinking-motivation-a918b975d31d>

Τι είναι τα εσωτερικά και τι τα εξωτερικά κίνητρα;

- Ως «εσωτερικά» ορίζονται τα κίνητρα τα οποία σχετίζονται με δραστηριότητες που συνιστούν καθαυτές ανταμοιβή ενώ ως «εξωτερικά» ορίζονται τα κίνητρα των οποίων η ενεργοποίηση για την επίτευξη ενός στόχου προέρχεται από εξωτερικούς παράγοντες, π.χ. ανταμοιβές (Woolfolk, 2007: 351).
- Στην εκπαιδευτική πράξη μια συμπεριφορά του εκπαιδευόμενου σε σχέση με τη μάθηση μπορεί να είναι αποτέλεσμα **συνδυασμού εξωγενών και ενδογενών παραγόντων**. Δεν υφίσταται απόλυτος διαχωρισμός ανάμεσα σε εσωτερικά και εξωτερικά κίνητρα για μάθηση (Elliott et al., 2008· Woolfolk, 2007).

- Και οι δύο μορφές κινήτρων έχουν οφέλη και μπορούν να αξιοποιηθούν για τη μάθηση.
- Οι διδάσκοντες πρέπει να κάνουν το μάθημα:
 - ✓ **ενδιαφέρον** και να **διεγείρουν την περιέργεια** των φοιτητών (π.χ. γιατί είναι σημαντικά όσα διδάσκονται;)
 - ✓ **ελκυστικό** (π.χ. χρήση τεχνολογίας, επισκέψεις ομιλητών, εκπαιδευτικές επισκέψεις, ταινίες, συνεργατικές τεχνικές διδασκαλίας)

και παράλληλα:

- ✓ να κάνουν **σαφές** στους φοιτητές **τι περιμένουν από αυτούς** στο μάθημα και **πώς θα αξιολογηθούν**
- ✓ να **εμφυσούν** στους φοιτητές την αίσθηση ότι η επίδοσή τους και η συμμετοχή τους συνδέεται με τη **δίκαιη βαθμολόγησή** τους, την **αναγνώρισή** τους μέσα στο μάθημα και την **επίτευξη των στόχων** του μαθήματος, οι οποίοι με τη σειρά τους σχετίζονται με την **επαγγελματική και προσωπική τους, ενδεχομένως, ανάπτυξη**

Ποιες είναι οι δημοφιλέστερες θεωρίες για τα ακαδημαϊκά κίνητρα;

1. Θεωρία της (αιτιακής) απόδοσης
2. Θεωρία προσδοκίας-αξίας
3. Κοινωνικο-γνωστική θεωρία
4. Θεωρία του προσανατολισμού σε στόχους
5. Θεωρία του αυτοπροσδιορισμού

(Fong, 2022α· Koenka, 2020)

1. Θεωρία της (αιτιακής) απόδοσης

- Στηρίζεται στη θέση ότι τα άτομα προσπαθούν να ερμηνεύσουν τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα στη βάση εξηγήσεων και αιτίων.
- Οι επιτυχίες ή οι αποτυχίες ερμηνεύονται σε σχέση με τρεις διαστάσεις: α) αν η αιτία είναι *εσωτερική ή εξωτερική* σε σχέση με το άτομο, β) αν η αιτία είναι *σταθερή ή μπορεί να αλλάξει*, γ) αν το άτομο *μπορεί να ελέγξει την αιτία ή όχι*.
- *Το ίδιο ισχύει και για την ερμηνεία της συμπεριφοράς των άλλων.*

	Internal		External	
	Stable	Unstable	Stable	Unstable
Controllable	<ul style="list-style-type: none"> Lack of time management skills 	<ul style="list-style-type: none"> Laziness (effort) 	<ul style="list-style-type: none"> Part-time job (fixed schedule) Social activities Overload of coursework Routine family responsibilities 	<ul style="list-style-type: none"> Part-time job (flexible schedule)
Not Controllable	<ul style="list-style-type: none"> High school physics knowledge Easily distracted 	<ul style="list-style-type: none"> Illness Stress or frustration Transition or adjusting 	<ul style="list-style-type: none"> Church Fraternity Difficulty of homework Late classes 	<ul style="list-style-type: none"> Non-routine family responsibilities Death of pets

Πηγή εικόνας: Li, W., Bennett, R. M., Olsen, T., & Mc Cord, R. (2018). Engage engineering students in homework: Attribution of low completion and suggestions for interventions. *American Journal of Engineering Education*, v9 n1 p23-38.

- Φοιτητές που αποδίδουν τα ακαδημαϊκά τους αποτελέσματα σε **εσωτερικές, ελέγξιμες και μη σταθερές** αιτίες έχουν υψηλότερα κίνητρα και επιτυγχάνουν υψηλότερη βαθμολογία (Hamm et al. 2020, όπως αναφέρεται στο: Fong, 2022).
- Οι διδάσκοντες πρέπει να εμφυσούν την αίσθηση στους φοιτητές ότι **η επίδοση** στο μάθημα **συνδέεται** σε σημαντικό βαθμό **με την προσπάθεια** που καταβάλουν.
- Οι **ακαδημαϊκοί σύμβουλοι** μπορούν να βοηθήσουν τους φοιτητές να κατανοήσουν όσα προκύπτουν από τη θεωρία και να αντιληφθούν τη σημασία τους.

2. Θεωρία προσδοκίας-αξίας

- Στηρίζεται στη θέση ότι τα κίνητρα είναι συνάρτηση της προσδοκίας του ατόμου σχετικά με την επίτευξη ενός στόχου (αντιλαμβανόμενη πιθανότητα επιτυχίας) και ταυτόχρονα της αξίας που έχει ο συγκεκριμένος στόχος για το άτομο.

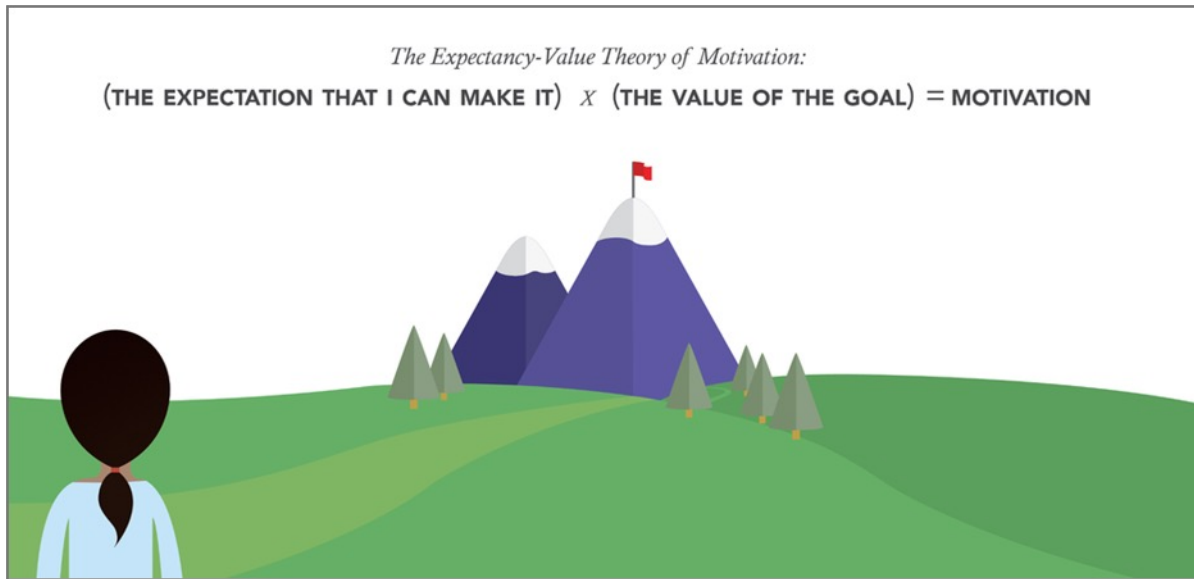
Αν ένας παράγοντας από τους δύο είναι μηδενικός τότε τα κίνητρα είναι μηδενικά.

(Slavin, 2007· Woolfolk, 2007)

- Επιπλέον έχει σημασία και το κόστος που υπολογίζει το άτομο ότι θα καταβάλει για την επίτευξη του στόχου (π.χ. πόσος κόπος ή χρόνος θα χρειαστεί, το ρίσκο αποτυχίας κ.α.) (Fong, 2022α· Woolfolk, 2007)

Όμως:

- Έρευνες έδειξαν ότι τα μέτρια έως δύσκολα (αλλά όχι ακατόρθωτα) έργα είναι καλύτερα απ' ό,τι τα εύκολα, για τη μάθηση και τα κίνητρα (Slavin, 2007: 407)

Πηγή εικόνας: Chris Hulleman, Motivate Lab Director & Associate Professor of Education at the University of Virginia <https://motivatelab.org/publications-2/2018/1/8/7htdy8ai7y5kvqjl6r2xvlys15d647> [19/11/2022]

The Motivate Lab (<https://motivatelab.org/#intro>)

- Οι δραστηριότητες που αναθέτουμε ως διδάσκοντες δεν πρέπει να είναι ούτε πολύ εύκολες ούτε πολύ δύσκολες. Η σιγουριά του εκπαιδευόμενου είτε για την επιτυχία είτε για την αποτυχία μειώνει ή ελαχιστοποιεί τα κίνητρά του για μελέτη.
- Παρόμοια η επιτυχία στις εξετάσεις πρέπει να είναι εφικτή αλλά να απαιτεί προσπάθεια. Το άριστα πρέπει να είναι δύσκολο αλλά δυνατό να επιτευχθεί.

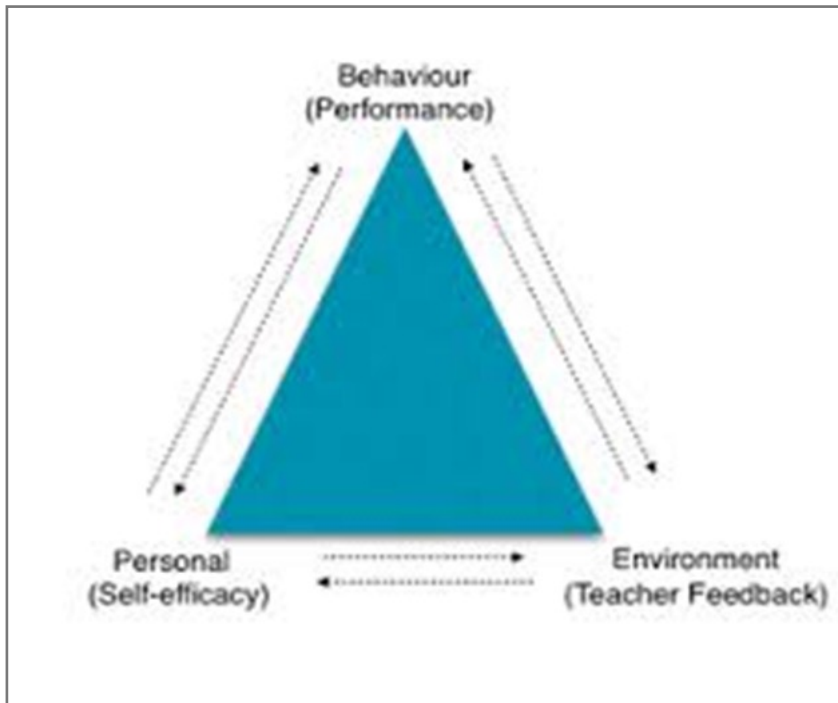
(Slavin, 2007: 408)

Σχετική έρευνα επάνω στη συγκεκριμένη θεωρία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι:

...το να βοηθήσουμε τους εκπαιδευόμενους **να εντοπίσουν αξία** σε αυτό που μαθαίνουν είναι βασικό συστατικό για την **αύξηση των κινήτρων για μάθηση**. Οι εκπαιδευτές αποτελούν μια βασική πηγή βοήθειας για τους εκπαιδευόμενους στο να ανακαλύψουν πώς η μάθηση σχετίζεται με τη ζωή τους. Ο σχεδιασμός εργασιών για το σπίτι ή την τάξη, οι οποίες ενθαρρύνουν τους εκπαιδευόμενους να συνδέσουν τη δουλειά που γίνεται στην τάξη με την προσωπική τους ζωή μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση της μάθησης...

Πηγή: Hulleman, C. *I Could Be Changing the World Right Now, But Instead I'm Solving for X*. Διαθέσιμο: <https://motivatelab.org/publications-2/2018/1/8/7htdy8ai7y5kvqjl6r2xvlys15d647> [19/11/2022]

3. Κοινωνικο-γνωστική θεωρία

Πηγή εικόνας: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Screen_Shot_2015-11-27_at_1.29.47_PM.png

- Στηρίζεται στην τριαδική αμοιβαιότητα ανάμεσα στο *περιβάλλον* του ατόμου, τις *προσωπικές πεποιθήσεις* και τη *συμπεριφορά*.
- Μια σημαντική προσωπική πεποίθηση είναι *η αυτο-αποτελεσματικότητα* (η πεποίθηση σχετικά με την ικανότητά μας σε κάποιον τομέα).

- Η αυτο-αποτελεσματικότητα του ατόμου έχει τις πηγές της:
 - στις εμπειρίες γνώσης (οι άμεσες εμπειρίες: επιτυχίες/αποτυχίες)
 - στην συναισθηματική διέγερση (πώς αντιδρά το άτομο απέναντι σε μια εργασία: π.χ. με άγχος ή με αδημονία)
 - στις έμμεσες εμπειρίες (παρατηρώντας τους άλλους και κάνοντας αναγωγές στον εαυτό του)
 - στην κοινωνική πειθώ (εξωτερικές αξιολογικές κρίσεις για το άτομο: έπαινος/κριτική)

(Elliott et al., 2008· Fong, 2022α· Woolfolk, 2007)

- Η ακαδημαϊκή αυτό-αποτελεσματικότητα του φοιτητή αναπτύσσεται μέσα από τους προηγούμενους παράγοντες (Fong, 2022).
- Η **υποκειμενική φύση** της αυτό-αποτελεσματικότητας επιδρά στον τρόπο που λειτουργούν οι εκπαιδευόμενοι. Η **υψηλή αίσθηση αυτό-αποτελεσματικότητας** δημιουργεί υψηλούς στόχους μάθησης, εντείνει τις προσπάθειες και αυξάνει τα κίνητρα (Elliott et al., 2008· Woolfolk, 2007).

Ως εκ τούτου ο ρόλος του διδάσκοντα είναι σημαντικός στη διαχείριση των παραπάνω παραγόντων για την ανάπτυξη υψηλού αισθήματος αυτό-αποτελεσματικότητας στους φοιτητές.

4. Θεωρία του προσανατολισμού σε στόχους

- Στηρίζεται στη θέση ότι κεντρικό ρόλο στα κίνητρα διαδραματίζει ο προσανατολισμός των εκπαιδευόμενων σε *στόχους μάθησης* και σε *στόχους επίδοσης*.

- Οι εκπαιδευόμενοι που είναι προσανατολισμένοι σε στόχους μάθησης επικεντρώνονται στο **έργο της μάθησης**. Επιμένουν στις δυσκολίες, αναζητούν τις προκλήσεις, εφαρμόζουν καλύτερες στρατηγικές μελέτης, δεν συγκρίνουν τη δική τους επίδοση με των άλλων, κ.τ.ό..
- Οι εκπαιδευόμενοι που είναι προσανατολισμένοι σε στόχους επίδοσης επικεντρώνονται **στη βαθμολογία και όχι στη μάθηση**, αποζητούν να φαίνονται καλύτεροι από τους άλλους, αναλαμβάνουν εργασίες μόνο όταν βαθμολογούνται, μπορεί να αντιγράψουν ή να βρουν τρόπους συντόμευσης της δουλειάς τους για να τελειώνουν γρηγορότερα, κ.τ.ό..

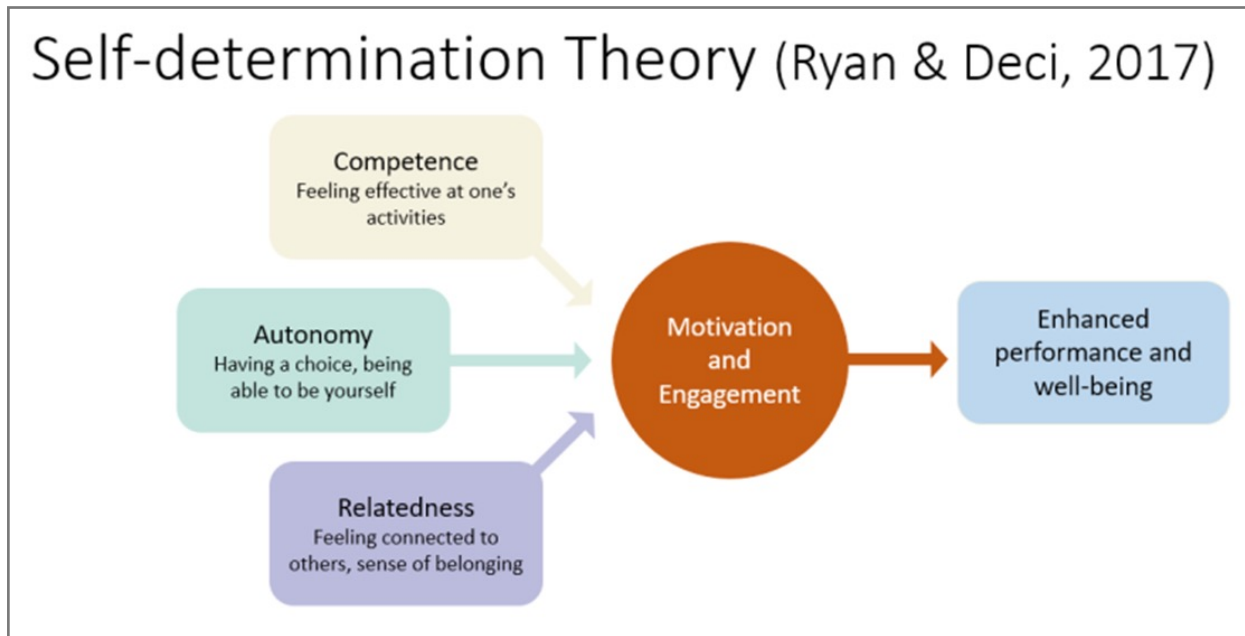
(Woolfolk, 2007: 359-360)

Πηγή εικόνας: <https://trickle.app/drip/21822-goal-orientation-impacts-motivation-and-achievement/>

- Οι διδάσκοντες προκειμένου να αυξήσουν τους **στόχους μάθησης** μπορούν να **τονίζουν την πρακτική σημασία του μαθήματος** και να **εμπλέκουν τους εκπαιδευόμενους σε απαιτητικές, ουσιαστικές και σχετικές με πραγματικές καταστάσεις εργασίες.**
- Παράλληλα καλό είναι να **αποφεύγονται ανταγωνιστικά συστήματα** κινητοποίησης των εκπαιδευόμενων.

(Slavin, 2007: 410)

5. Θεωρία του αυτοπροσδιορισμού

Πηγή εικόνας: <https://petervermeulen.be/2019/08/28/autism-and-self-determination-the-path-towards-successful-citizenship/>

- Σύμφωνα με τη θεωρία του αυτοπροσδιορισμού νιώθουμε την ανάγκη ως άτομα να έχουμε τον έλεγχο των πράξεων και των επιλογών μας.
- Τα αυτό - καθοριζόμενα κίνητρα επιτυγχάνονται όταν ικανοποιούνται τρεις βασικές ψυχολογικές ανάγκες: α) η αποτελεσματικότητα, β) η αυτονομία, γ) η αλληλεπίδραση με άλλους (αίσθημα του ανήκειν).

Το εκπαιδευτικό πλαίσιο μπορεί να επιδρά **υποστηρικτικά** ή **αποτρεπτικά** στην πλήρωση των παραπάνω αναγκών με ανάλογη επίπτωση στα κίνητρα μάθησης των φοιτητών (Fong, 2022α).

Οι διδάσκοντες μπορούν:

- ✓ να παρέχουν στους φοιτητές **ελευθερία επιλογών**
- ✓ **να τους εμπλέκουν** σε ζητήματα που αφορούν τη μάθησή τους
- ✓ **να τους δίνουν ανατροφοδότηση που κινητοποιεί**
- ✓ **να επαινούν** τις προσπάθειές τους
- ✓ **να προάγουν την αλληλεπίδραση** και τη συνεργασία μεταξύ φοιτητών και μεταξύ των ιδίων και των φοιτητών, κ.α.

Ερωτήματα για σκέψη σε σχέση με τα ακαδημαϊκά κίνητρα των φοιτητών:

Σε σχέση με τα προηγούμενα θέτουμε κάποια βασικά ερωτήματα για προβληματισμό:

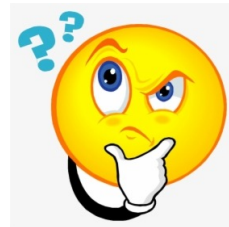
Πώς σχετίζονται τα κίνητρα:

- ✓ *με τις ακαδημαϊκές επιλογές των φοιτητών σε σχέση με το μάθημα;*
- ✓ *με το επίπεδο αφοσίωσης των φοιτητών στη μελέτη της ύλης του μαθήματος;*
- ✓ *με αυτά που αισθάνονται και σκέφτονται οι φοιτητές ενώ ασχολούνται με τη μελέτη της ύλης του μαθήματος;*

Ο προσωπικός μου αναστοχασμός επάνω σε αυτά τα ερωτήματα και με βάση την έως σήμερα προσωπική μου εμπειρία στη διδασκαλία με οδήγησε και στον παρακάτω νέο προβληματισμό:

Έχω μερίδιο ευθύνης στον τρόπο που σκέφτονται οι φοιτητές; Τι έχω κάνει από την πλευρά μου για να τους δώσω κίνητρα μάθησης σε σχέση με τα μαθήματα που διδάσκω;

- Να πάρω εργασία στο μάθημα ή να μην πάρω; Πόσους βαθμούς πιάνει; Θα πάρω τελικά αν είναι απαλλακτική... και ίσως τη δώσω κάπου έξω να τη γράψουν...
- Να διαβάζω στη διάρκεια του εξαμήνου ή μόνο πριν από τις εξετάσεις;
- Να παρακολουθώ ή όχι το μάθημα; Μου χρειάζεται άραγε να παρακολουθώ για να το περάσω...; Για ένα πέντε πηγαίνω έτσι και αλλιώς...
- Έτσι και αλλιώς «κόβει πολλούς»... ας διαβάσω μόνο από τις σημειώσεις και ό,τι είναι να γίνει θα γίνει...
- Θα πάω «έτσι»..., όλοι το περνάνε αυτό το μάθημα..., αρκεί να του γράψεις κάτι ...
- Διδασκόμαστε ένα σωρό άσχετα μαθήματα... τι μου χρειάζεται τώρα αυτό το μάθημα για να γίνω νηπιαγωγός;
- Θα πρέπει να διαβάζω συστηματικά μέσα στο εξάμηνο, να συμμετέχω στις εργασίες του μαθήματος και να παρακολουθώ τα μαθήματα για να πετύχω τους στόχους μου για το πτυχίο... και για το μεταπτυχιακό που σκέφτομαι μετά...
- Θα χρειαστεί να επιμείνω περισσότερο σε αυτό το μάθημα... και ίσως ζητήσω κατευθύνσεις και βοήθεια από τον καθηγητή ή κάποιον συμφοιτητή μου για όσα δυσκολεύομαι να καταλάβω...
- Μου αρέσει το Τμήμα στο οποίο σπουδάζω, γιατί προσφέρει πλήθος από μαθήματα. Μπορώ να επιλέγω και επιπλέον το κάθε μάθημα έχει κάτι ενδιαφέρον και χρήσιμο για να πάρω από αυτό...

Πηγή εικόνας: <https://vrskolor.se/https://www.cleanpng.com/png-smiley-clip-art-cartoon-math-5583743/>

Πηγή εικόνας: <https://vrskolor.se/variation-in-the-how-and-authentic-tasks-are-key-to-student-motivation/>

Βιβλιογραφία

- Elliott, S., Kratochwill, T., Cook, J. & Travers, J. (2008). Εκπαιδευτική Ψυχολογία. Αποτελεσματική Διδασκαλία. Αποτελεσματική Μάθηση. (Επιμ.: Α. Λεονταρή & Ε. Συγκολλίτου, Μτφρ.: Μ. Σόλμαν & Φ. Καλύβα). Αθήνα: Gutenberg.
- Fong, C. J. (2022α). Academic motivation in a pandemic context: a conceptual review of prominent theories and an integrative model, *Educational Psychology*. Doi: 10.1080/01443410.2022.2026891
- Fong, C. J. MIT TLL Speaker Series | March 30, 2022β. Διαθέσιμο: <https://tll.mit.edu/wp-content/uploads/2022/04/Fong-Motivation-Reflection-and-Practical-Strategies.pdf> [19/11/2022]
- Hulleman, C. *I Could Be Changing the World Right Now, But Instead I'm Solving for X*. Διαθέσιμο: <https://motivatelab.org/publications-2/2018/1/8/7htdy8ai7y5kvqjl6r2xvlys15d647> [19/11/2022]
- Koenka, A. C. (2020). Academic motivation theories revisited: An interactive dialog between motivation scholars on recent contributions, underexplored issues, and future directions. *Contemporary Educational Psychology*, 61, 101831. Doi: 10.1016/j.cedpsych.2019.101831
- Kusurkar, R. A., Croiset, G., & Ten Cate, O. T. J. (2011). Twelve tips to stimulate intrinsic motivation in students through autonomy-supportive classroom teaching derived from self-determination theory. *Medical teacher*, 33(12), 978-982. [Doi.org/10.3109/0142159X.2011.599896](https://doi.org/10.3109/0142159X.2011.599896)
- Slavin, R. (2007). Εκπαιδευτική ψυχολογία. Θεωρία και πράξη. (Επιμ.: Κ.Μ. Κόκκινος, Μτφρ.: Ε., Εκκεκάκη). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Woolfolk, A. (2007). Εκπαιδευτική ψυχολογία. (Επιμ.: Ε. Μ. Μπότσαρη, Μτφρ.: Μ. Μπαρπάτση). Αθήνα: Έλλην.